

REVIZE OBORU FYZIKA V RVP ZV JAKO PŘÍPAD TVORBY PŘEDMĚTOVÉHO KURIKULA

REVIEW OF THE PHYSICS IN THE CZECH CURRICULUM FRAMEWORK AS A CASE OF SUBJECT CURRICULUM MAKING

Kamil Cinkraut^{1,2}, Dominik Dvořák¹

1 Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

2 Gymnázium Jana Nerudy, Praha

Abstrakt

V České republice i v dalších zemích probíhají revize školního kurikula, odborná literatura však nabízí jen omezené poznatky o průběhu těchto procesů. Příspěvek proto představuje dílčí výsledky disertační práce, jejímž hlavním zdrojem dat jsou polostrukturované rozhovory se členy pracovní skupiny odpovědné za revizi vzdělávacího oboru fyzika. Zaměřujeme se na průběh práce skupiny a míru provázání jednotlivých pracovních skupin a tyto aspekty dáváme do souvislosti s výslednou podobou revize přírodovědných předmětů. Pracovní skupina určila a obhájila vlastní pojetí struktury a obsahu oboru, zatímco manažeri revize se soustředili na formální členění očekávaných výsledků učení a jazyk. Zjištění jsou diskutována ve vztahu k teoretickému i empirickému poznání procesů kurikulárních změn.

Klíčová slova: *revize rámcového vzdělávacího programu; fyzika; curriculum making; kvalitativní případová studie*

Abstract

Curriculum reforms take place in the Czech Republic and in many other countries. The existing literature however offers only limited insight into how these processes are carried out. Our paper presents findings from a doctoral dissertation drawing primarily on semi-structured interviews with members of the working group responsible for the revision of the physics curriculum. The course of the group's work is outlined as well as the ways of working groups co-ordination. The processes are related to the final form of science curriculum. The group set the knowledge structures, while the review managers focused on

the form of the learning outcomes and their language. The findings are subsequently discussed in the context of existing theoretical and empirical research on curriculum change.

Keywords: *curriculum revision; science curriculum; curriculum making; qualitative case study*

1 ÚVOD

V Česku jsou v současnosti postupně revidovány rámcové vzdělávací programy (RVP). I v mezinárodní literatuře je však málo výzkumů o tom, jak jsou skutečně vytvářena či revidována oborová kurikula na mezo-úrovni národních agentur. V případové studii s použitím teoretického rámce *curriculum making* (Priestley et al., 2021) proto zkoumáme procesy v pracovní skupině revidující RVP základního vzdělávání – vzdělávací obor Fyzika (dále PS). Cílem tohoto příspěvku je představit analytický příběh průběhu revize kurikula na úrovni jedné PS a porovnat ho s teoretickým modelem *curriculum making* (dále CM).

2 TEORIE

Teorie CM kurikulum chápe jako komplex sociálních praktik utvářených nelineárními procesy prostřednictvím interpretací, operacionalizací a vyjednávání na mnoha místech a činnostech více aktérů (Braun et al., 2011; Priestley et al., 2021). Částí tohoto složitého jevu je tvorba národních kurikulárních dokumentů (Dvořák, 2023; Wermke & Prøitz, 2019). Teorie CM dále zdůrazňuje význam a rozlišnou míru aktérství (agency) tvůrců kurikula, tedy jejich různou schopnost jednat, uskutečňovat své cíle a ovlivňovat školní vzdělávání.

Míra aktérství se vytváří v interakcích mimo jiné tím, jak velký prostor mají tvůrci kurikula k rozhodování. V našem případě se tedy ptáme, jak autonomně mohly jednat pracovní skupiny v rámci struktur vytvořených v NPI a procesu revize, případně jak a s jakými důsledky jejich členové svou aktivitou dokázali tyto struktury ovlivňovat a měnit.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Případová studie na pomezí deskriptivní a explanatorní (Yin, 2018) má za cíl popsat a analyzovat procesy při tvorbě výstupů v PS Fyzika a kontextové faktory, které měly na výslednou podobu kurikulárního dokumentu vliv.

Datové zdroje tvoří dokumenty relevantní pro popis kontextu, výstupy pracovních skupin a dvě sady polostrukturovaných rozhovorů se členy PS Fyzika ($n = 11$; sbírány ve dvou fázích: listopad 2023–březen 2024 a červen 2025). Kódováním dat kombinujícím kategorie z teoretického rámce a induktivní přístup je prostřednictvím metody *process tracing* vytvářen analytický příběh činnosti PS Fyzika.

Již jsme se zabývali složením a motivacemi členů PS Fyzika (Cinkraut & Dvořák, 2025). Nyní popíšeme harmonogram prací, způsob řízení procesu a koordinace s ostatními skupinami a jejich možné souvislosti s obsahem a formou výsledného kurikula. Výsledky srovnáváme s teoretickým rámcem CM.

4 VÝSLEDKY / OČEKÁVANÉ VÝSLEDKY

Úrovně procesu revize nebyly synchronizovány. V září 2022 probíhá seznamovací schůzka PS, ale NPI ČR dostává technické zadání od MŠMT až v únoru 2023. Členové PS popisují svou práci jako střídání krátkých termínů, spěchu a pak čekání na další pokyny: „Dlouho nic, potom honem honem honem.“

Analýza výsledného RVP ZV i výpovědi členů PS ukazují různost pojetí přírodovědných oborů: „Každá skupina šla úplně jiným směrem.“ Ve fyzice bylo zachováno kurikulum vycházející z logiky subdisciplín s důrazem na aktivní poznávání světa žákem. Skupina odmítla postupovat od kompetencí k oborovému obsahu. Silnou orientací na konsenzus v PS a evoluční, nikoli zásadní změnu pojetí fyziky, může vysvětlit příznivé přijetí této části revidovaného RVP (ve srovnání zejména s chemií – *Česká chemie bez chemie*, 2025). Forma textu se naopak vyvíjela, zejména došlo ke specifikaci výsledků učení do více úrovní, což členové PS popisují jako změny v požadavcích NPI i poté, co předchozí zadání splnili.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Dosavadní výsledky studie v souladu s teorií CM i dalšími analýzami (Rushton et al., 2025) ukazují revizi kurikula jako poněkud chaotický proces,

jehož nastavení v českých podmínkách vedlo k vysoké míře aktérství pracovních skupin, které mohly realizovat své vize a záměry zejména ve vztahu k pojetí oboru. Řízení práce skupin bylo důslednější v oblasti formální struktury a „jazyka“ dokumentu, méně usilovalo nebo dokázalo ovlivnit věcnou stránku vzdělávacího obsahu či propsat do něj kompetenční a gramotností pojetí.

Různí tvůrci kurikula jako jedinci i členové svých odborných komunit rozličně interpretují zadání reformy, což může být dáno jejich odlišnými biografiemi, profesními rolemi, zkušenostmi či situací škol, kde působí (Cinkraut & Dvořák, 2025). Limitem studie je omezení na jednu PS. Reflexe procesu je důležitá pro rozvoj teorie CM i pro budoucí revize kurikulárních dokumentů.

6 LITERATURA

- Braun, A., Ball, S. J., & Maguire, M. (2011). Policy enactments in schools introduction: Towards a toolbox for theory and research. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 32(4), 581–583.
- Cinkraut, K., & Dvořák, D. (2025). Kdo a proč mění kurikulum fyziky na národní úrovni. *Kreativní přístupy ve fyzikálním vzdělávání: od teorie k praxi*, 11, [sborník z konference] (s. 56–61). Západočeská univerzita v Plzni.
- Česká chemie bez chemie? Otevřený dopis ministru školství, mládeže a tělovýchovy ČR. (2025, 15. ledna). <https://www.schp.cz/info/ceska-chemie-bez-chemie>
- Dvořák, D. (2023). Curriculum development. In R. J. Tierney, F. Rizvi, & K. Erkican (Eds.), *International encyclopedia of education* (vol. 7, s. 149–154). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-818630-5.03024-4>
- Priestley, M., Alvunger, D., Philippou, S., & Soini, T. (2021). *Curriculum making in Europe: Policy and practice within and across diverse contexts*. Emerald Publishing Limited.
- Rushton, N., Morrish, D., Brady, J., & Bowett, L. (2025). *Understanding curriculum policy*. Centre for Education Systems.
- Wermke, W., & Pröitz, T. S. (2019). Discussing the curriculum-Didaktik dichotomy and comparative conceptualisations of the teaching profession. *Education Inquiry*, 10(4), 300–327.
- Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods*. Sage.